

Георги Рупчев - „Уморени от чудото“: Поезия на застоя, мълчанието и отсъствието

[Емилия Иванова](#)

Целта на тази статия е да разгледа три основни поетически похвати в дебютната стихосбирка на поета Георги Рупчев от 1982 година „Уморени от чудото“: отстраняването на персонажите (отсъствието им), използването на мълчанието и тишината, както и на застоя с цел по-силно художествено въздействие.

The purpose of this paper is to present and examine three fundamental poetic techniques in Georgi Rupchev's 1982 debut book of poetry "Tired of the miracle": the removal of the characters (their absence), the use of silence and quiet and the use of stagnation in order to achieve a high literature impact on readers.

Оригинална чрез едно обърнато по-скоро навътре, интровертно неспокойствие, лаконична в образността на материалното и картинното, анти-епична в сюжетите, но все пак нелишена от тях, съзерцателна и силно песимистична с усещането за застои, липса на движение и обреченост – така може да бъде определена поезията в първата книга на Георги Рупчев „Уморени от чудото“ ([1982](#)).

Отражението на доловимо нелеката за психиката социална атмосфера на 80-те години в България (времето на т.нар. „зрял“ социализъм, в което поетът дебютира), не само намира място в тази книга, ами и играе съществена роля в нея. Тук обаче противопоставянето срещу затворения начин на живот, недоволството от цензурата или умората от омръзналия до болка социалистически бит не са изразени конкретно или ясно: липсва идеология, привидно отсъства социална ангажираност и сякаш няма сатира (каквато може да се намери у близкия по усещане за социална клаустрофобичност Константин Павлов). Средствата за отреагиране на социалната обстановка, с които си служи Рупчев, са по-скоро негови собствени открития: той използва поетическата игра на самоналожено мълчание, жонглира сръчно със съдържаността и лаконичността или си служи с иносказателността, като засяга сериозни теми чрез привидно битови ситуации. Пример за такава иносказателност е следният цитат от „Хелмут Бергер“, с който е изразено безсилието да се преодолеят границите на затворената държава:

По парапетите - врабци... Защо не отлетите в странство?
Сега не струва счупен грош безсилното ви постоянство.

или

Отведоха псето. Тревогата свърши.
Викът е притиснат под мръсния сняг.

в стихотворението „На границата“, в което става дума за убийството от граничари на

опитващо се да избяга от България шестнадесетгодишно момче.

Въпреки наличието на подобни примери за иносказателност и то в теми, които се конфронтират почти пряко със социалната действителност, повечето от стиховете в „Уморени от чудото“, на пръв поглед поне, са доста далеч от полето на какъвто и да е било конфликт.

В нашата донякъде конформистка, поради ред исторически фактори, постмодерна, постсоциалистическа художествена критика, често за бунт или за противопоставяне на някакво статукво се считат мълчанието или сдържаността, което е доста погрешно. В поезията на Георги Рупчев безмълвието, тишината, глухотата заемат, без съмнение, централно място, но със сигурност не са заредени с драматичните и решителни характеристики на бунта или противопоставянето. В по-голямата част от стиховете в „Уморени от чудото“ се усеща едва доловимо несъгласието със социалната обстановка и то заявено не под формата на бунт, а по-скоро като примиренческа констатация, твърде нехарактерна за темперамента на младия човек, какъвто в началото на 80-те, е поетът:

Смълчаните, понапрашени мебели

отдавна са привикнали без тебе.

(„Отсъствие“)

Това е стаята, леглото е пригответо. Отвъд стената
мълчи градът, а също и безкрая.

Мълчание, което е забравил в бързината
напусналият наемател.

(„Превъртане на световите“)

В „Стереомузика“ мълчанието е обобщено като явление, проявено отвън навътре, изхождащо от социума към човека, а не обратно, наложено, а не естествено характерно за индивида:

В такива дни пространството звучи различно
и някой вън от теб стоварва в тебе гласовете
на вечното мълчание, на вечното привличане
и своя собствен глас, от теб останал неусетен.

(„Стереомузика“)

С подобно, зададено сякаш отвън навътре, звучене е и полу-усъщественния диалог в „Емилия“:

Гласовете си бавно допихме
по висящия мост на септември
и увиснахме тука затихнали -
гнили спомени, смесени шепоти.

(„Емилия“)

Не толкова абстрактна и доста по-естествено звучаща в ежедневието е тишината в по-конкретните стихове „Пренасяне“ и „Привличане“:

Те са тихи в снега, а въжето се плъзга, усуква се,
после качват бюрото, хладилника, двата бюфета...

(„Пренасяне“)

Моторът спря,
моторът спря и ни обхвана тишината.

(„Привличане“)

В „Къщата“ е развито подобие на сюжет, в който няколко „неканени“, „случайни“ и „скучни“ гости посещават родния дом на поета Димчо Дебелянов в Копривщица. Тук мълчанието е ситуирано напълно ясно „сред улиците и насред живота“. Посетителите, разбира се, стоят и мълчат, заковани (и с това напомнят за силно въздействащите статични, заседнали, съсухрени фигури от картините на Светлин Русев от 80-те години, които често гледат нагоре към черното празно небе).

Когато в „Уморени от чудото“ има говор или глас, той обикновено принадлежи на някой, надарен с властта на безсмъртието, който е отсъстващ, какъвто е образът на поета (Димчо Дебелянов):

Над нас се стелеше гласът

на оня, мъртвия...

Бе рано и мъгливо

Не можеше да има друга смърт.

Поетът не умира, него го убиват...“

(„Къщата“)

Последният стих тук звучи като предупреждение, което е и препратка към „Хаджи Димитър“ на Ботев: „Тоз, който падне в бой за свобода,/ той не умира...“ Излиза, че поетът (но съвсем деликатно и тихо изказно) би трябвало да бъде онзи, който се бори за свобода. Ето защо той трябва да бъде убит. Но за разлика от Дебелянов или Ботев, поетът на Георги Рупчев принадлежи към едно поколение от хора „неродени за война, почти призвани и почти свидетели“, хора, които нямат волята и желанието да се борят за свободата, а и още повече: не вярват, че тя някога ще дойде, затова се заключава: „Аз няма да загина“.

Осъзнавайки, че няма да има трагична или героична смърт, лирическият герой заявява отказ и от битки в една така или иначе почти невидима война с общественото. Такъв отказ може да бъде наречен и интелектуално бягство, което, въпреки че предлага временно решение, е ясно, че няма да остане ненаказно. Точно в такива художествени моменти, когато трябва да бъде съхранена хуманността на човешкия образ в херметически затворената тоталитарна държава, или той да бъде оправдан, освен мълчанието, съдържаността или иносказателността, Георги Рупчев използва и друг похват, който се е превърнал в едва ли не негова запазена марка: отстраняването. В „Къщата“, това отстраняване, тази липса на герои или на действащи лица, сякаш спасява цялото поколение. Липсата тук е изразена със замах, с решителност, но и с укор. Поколениято е отстранено не от кое да е, ами от времето на не-героите, от времето на не-битките: „А времето изтичаше – без нас“. Същият ефект е постигнат и в „Балада за празния бар“, където отстраняването се постига чрез ефекта на

„изчезването“:

Аз почувствах как изчезваме -
бавно,
всеки на своя стол;
как политаме, как се стопяваме
като подпалени
фигурки от станиол.

Отстраняването (изчезването) при Рупчев е силно въздействащ модернистичен похват, чрез който почти силово, почти доловимо на физическо ниво, се „изрязват“ хора или събития от сцената на действие, като по този начин се изгражда образът на преминаващо през цялата стихосбирка отсъствие, което подсилва до невъзможност усещането за тежестта на бита.

Доста любопитно стихотворение представлява „Изгаряне на хашиш“, където въздействието също се постига чрез съчетанието от тягостна тишина и отстраняване.

Лениво проблясват
фаянс и никел
и е тихо и тягостно
сякаш тук
няма никой.
...
Сякаш никого няма.
В тишината влудена
вентилаторът само
вие
като сирена.
(„Изгаряне на хашиш“)

Тук читателят е отведен в лаборатория или в цех, където се изгаря контрабанден хашиш.

Изгарят в бледа
ацетиленова панделка
килограми надежда
и любов
контрабанда.

Отношението към забранения наркотик и към липсата на какъвто и да е било достъп, дори нелегален до него, не е еднозначно. От една страна хашишът е оприличен на „отрова“, от друга: ефектът от използването му напомня ефекта от усещането на надежда или любов, чувства, чрез които могат да се достигнат упойващи състояния, но за тях няма място в социалистическия бит. Затова се долавя съжаление за унищожаването на наркотика, който все пак би могъл да предложи паралелен свят или вариант за бягство от конкретността на обществената система. Сбогуването с хашиша води до констатацията, че за спасяемите по принцип, не може да бъде намерено спасение.

Единни във въздействието си, поетическите похвати на Рупчев: използването на мълчанието и тишината, отстраняването на персонажи или предмети и остойностяването на липсата и отсъствието, по силно художествен начин създават естествена и изключително устойчива защита срещу трудно приемливата действителност. Бронирана с тази защита, неговата поезия си позволява свободата на места да бъде до крайност конкретна в описанията. От друга страна, именно защитите затрудняват спонтанното разбиране на неговото творчество, а и го зареждат със споменатия вече силен песимизъм и мрачно чувство на обреченост.

Сред най-песимистичните и мрачни, но и най-смислово заредени стихове в дебютната книга е „Отдалечаване на въздуха“. Тук действащите лица (множественото число сякаш спасява индивида от отговорност, приписвайки я на обществото) се лутат в състояние на тежък сън, от който не могат да се събудят. Въздухът е „заблъскан“ от „тебе“ и по този начин отговорността за „отдалечаването“ му също не е споделена, за нея вина носи единствено „ти“ (иносказателно, не-косвено обвинение). Следва едно отстраняване: погребението (хората, обществото) изчезват, а главните действащи лица остават, но вече са непознати, защото опознаят ли се, ще дойде и отговорността, ще дойдат и въпросите, ще изчезне несигурността, в която тази поезия се чувства толкова уютно.

И в четирите четиристишия на това класическо донякъде по структура, изградено само с непълни рими, стихотворение, се срещат глаголите на застиването. Движение на основните образи има само в началото: „вървахме из дългия град“, но то е заковано с уточнението, че става дума за същества, които са „нито живи, ни мъртви“, т.е. не можем да бъдем съвсем сигурни, че наистина е имало движение. В останалите строфи фигурите се „спират на моста“, „остават“ и най-накрая просто стоят объркани, „уморени от чудото“, „неповярвали в него и в себе си“. Мрачната процесия на погребението в жегата на отиващото си лято, под светлината на изчезващия ден (погребенията се правят сутрин, а това е вечерно погребение, защото представлява едно несъществуващо действие като метафора на обществото) – това е социалистическото „чудо“, което не може да бъде разбрано, защото не се е състояло и носи единствено и само умора. И това е общество, което „изчезва тихо в завоя“ и оставя личностите нито живи, нито мъртви, без капчица вяра в себе си и в него. Защото появи ли се доверие, приближи ли се отдалеченият въздух, започне ли да се диша: тогава категорично ще дойде Животът и цялата трансценденталност на поетичното състояние на застой ще изчезне, за да роди нова, окрилена от реалността, а не смазана от нея, напълно независима от социалистическия бит поезия. Но тя вече няма да бъде поезията на Георги Рупчев.

Цитирана литература

[Рупчев, Г.](#) авт, 1982. [Уморени от чудото : Стихове](#), Пловдив: Христо Г. Данов.

Етикети: [Георги Рупчев](#)

[стихосбирка](#)

[поезия](#)

[„Уморени от чудото“](#)

[критика](#)

[статия](#)

[поетически похвати](#)

[Georgi Rupchev](#)

[poetry book](#)

[poetry](#)

[„Tired of the miracle“](#)

[critic](#)

[paper](#)

[poetic techniques](#)

Година: 2013

Книжка: 3-4

Рубрика в списание Littera et Lingua: [Страници на Магистърска програма „Творческо писане“](#)

Сподели: [Delicious](#) [Digg](#) [Facebook](#) [Google](#)

[Plus](#) [LinkedIn](#) [Myspace](#) [Orkut](#) [Reddit](#) [StumbleUpon](#) [Twitter](#) [Yahoo](#)

Source URL: <https://naum.slav.uni-sofia.bg/lilijournal/2013/3-4/ivanovae>